

En mémoire

20240907 - 20240928

Katrine Helmersson
(1958-2024)

Katrine Helmersson har lämnat oss alltför tidigt. Hon har gjort ett betydande avtryck i den svenska samtidskonsten. När Borås Konstmuseum, 2020, såg tillbaka på 90-talet i utställningen *Generation*, så var hon del av historieskrivningen. Hennes konstnärskap var konsekvent och unikt samtidigt som hon provade olika material och tekniker.

Efter studier vid Kgl. Konsthögskolan 1984 - 1990, och ett år vid Konstakademien i Baroda, Indien, slog hon igenom stort i det tidiga 90-talet. Introduktionen av postmodernismen i Sverige orsakade stor debatt 1987 och satte dagordningen för konstscenen under denna period. Katrine Helmerssons konst uppfattades som kritiskt feministisk och passade väl in i uppgörelsen med en manligt dominerad modernism. Så hamnade hennes skulptur *la Veuve* (1992) på omslaget till Ebba Witt-Brattströms essäsamling *Ur könets mörker*. Teoretiker, tänkare och psykoanalytiker som Jacques Derrida, Julia Kristeva och Jacques Lacan blev viktiga för samtalet om konst. Samtidigt är Katrine Helmerssons konst, till såväl form som innehåll, tidlös. Om man nu får använda ett begrepp som just postmodernismen med viss rätt ville avskaffa. Men med "tidlös" avses här inte utanför sina kulturella sammanhang, utan snarare del av en långsammare historia som sträcker sig längre än den kontext som till exempel en skola, i en stad, i ett visst decennium utgör, och som den oundvikligen också är en del av.

Katrine Helmerssons konst hämtade inspiration från många håll; från medelhavskulturer, från Indien och inte minst från surrealismen med dess intresse för erotik och drifter, fetischer och symboler, för det omedvetna och okända, för etnografi. *La Veuve* (1992), är en serie fallosliknande skulpturer i shellackerad gips, varav en ur serien även gjöts i brons. Inspiration hämtades från små etruskiska halsamuletter hon sett på Medelhavsmuseet. Upphängda på rad, med märken efter formande fingrar, och även bitmärken, några mindre, andra brutala bett, är de otäcka, oroande och samtidigt absurt humoristiska. Titeln är franska för "änkan"; kanske kan den väcka associationer till spindelarten Svarta änkan, där honan äter upp hanen efter parningen.

Konstnärens avtryck i materialet återkommer i flera verk. De bär vittnesmål om den fysiskt, sinnliga relationen mellan konstnär och verk, en dialog. *Colonne infini*, "Oändlig kolonn", en hälsning till Brancusis berömda verk med samma titel, skapades av små bitar bivax som konstnären tryckt till med tummen och sedan fogat till varandra. Tillsammans bildar de en smal kolonn, där delarna gör ett organiskt intryck, som kronblad eller frökapslar. Den har sedan gjutits i brons och patinerats till samma gula nyans som bivaxet.

Amour; le rouge et le noir (2014) är tillverkat av svart-röda bazin-tyger, plisserat och knutet med band. De veckade skulpturerna påminner om stora blommor eller fjärilar och hänger fritt från taket, som frukter. Tygerna fick hon av sin vän konstnären Abdoulay Konaté som hon mötte 2005 då hon var i Mali för att studera Dogonfolkets arkitektur, konst och hantverk. Motivet återkommer i olika versioner, material och format. De första var gjorda i veckat papper. *Wallflowers* (2005) är en liknande, hängande skulptur i brons. Titeln skulle kunna översättas till "panelhöna", det gamla nedsättande ordet för en kvinna som väntar på att bli uppjuden till dans. Likt änkan är panelhönan en ensam kvinna. Saknad, längtan och begär är teman som återkommer i Katrine Helmerssons konst.

Ariadne och Labyrinten är en en skulptur utförd i olika storlekar varav den största står utanför Karolinska Institutet. Den utfördes först i ringlad lera, en urgammal teknik som används i större delen av världen. Hon har även gjort en version i samarbete med Handarbetets vänner där leran är utbytt mot ett ringlat rep i bomull och bazintyg, *Pochoir*, 2014. Det var också titeln på hennes retrospektiva utställning på Kulturhuset samma år, curerad av Ulrika Sten. Den franska titeln har flera betydelser. Den kan översättas till *tomrum, ficka, brist*, men det är också en teknik i konst och hantverk: en stencil eller schablon över vilken färg applicera och en bild eller ett mönster uppstår i tomrummet. Känslan för poetiska metaforer finns i såväl verk som titlar.

Amulett mot onda ögat är reliefer med ett stiliserade ögonformer, några med en rund form i mitten, andra utan. Formerna kan också likna en vagina eller en mun. En amulett beskrivs som "ett föremål som bärs mot kroppen till magiskt skydd". Inom animism och många religioner finns denna tro på magiska krafter hos föremål och för en skulptör är det kanske självklart att objekt och material kan ha agens, om än inte nödvändigtvis magisk, så makt att tala, att påverka betraktaren.

En mobil med titeln *Cherchez la femme!* har en stomme i metall som placerad på golvet bär upp skivor i antikt valsat glas. De mörka glasskivorna är siluetter, som elegant svävande teckningar i rummet, men inte helt opaka. De kan kasta solkatter på väggarna och på så sätt aktivera hela rummet. Titeln är ett talesätt som författaren Alexander Dumas d.ä. myntade i en roman och betyder "Sök kvinnan". Det insinuerar att det bakom varje brott eller märkligt beteende finns en kvinna som driver mannen - omedvetet eller genom passivt aggressiv manipulation. Kärlek och svartsjuka, lust och ångest tycks sammanflätade.

Celestial Bodies IV är gjord av en kopparplåt som en gång varit takbeklädnad på en kyrka. Takplåtarna låg om lott så att en del var täckt av en annan plåt medan en annan del var exponerad mot vädret. "Celestial Bodies" är engelska för himlakroppar, såsom planeter, månar etc. men även här har konstnären funnit en poetisk mångtydighet, och titeln skulle kunna uppfattas referera till himmelska kroppar, en förening av det heliga och det profana, av ande och kött, som ofta beskrivs som en röd tråd i konstnärskapet.

Genom hennes sinnliga bearbetning av materialen kunde hon skapa ordlös poesi, komplexa verk som förenade liv och död, skönhet och smärta. Och om det låter högrävande så parerades det av en portion humor – i linje med det generöst mångtydiga i hennes konst.

Magnus af Petersens

Björkholmen Gallery

Rödbodtorget 2
111 52 Stockholm, Sweden

+46 733125573
info@bjorkholmengallery.com